

ספרות עברית וכללית

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעה וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.
פרק ראשון: שירה (שירים מן המחצית השנייה של המאה ה-20 בנושא החברה הישראלית – בין שבר לאיחוי)
פרק שני: דרמה (מחזה מודרני)
פרק שלישי: ספרי קריאה
- הפרק הראשון במבחן (שירה) הוא חובה (60 נקודות).
מן הפרקים השני והשלישי יש לבחור בפרק אחד ולענות על השאלות לפי ההוראות בו (40 נקודות).
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימת היצירות.
- ד. הוראות מיוחדות:
(1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרת להשיב עליה.
(2) אין להדגים באמצעות אותה יצירה בתשובות שונות.
(3) שים לב לכתב, לכתוב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.
(4) לנבחנים אינטרניים: חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.
לנבחנים אקסטרניים ונבחני משנה: תימסר רשימת יצירות.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון — שירה

שירים מן המחצית השנייה של המאה ה-20 בנושא החברה הישראלית — בין שבר לאיחוי

(60 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 1-6 (לכל שאלה — 30 נקודות).

1. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

נְעֵרָה מִן הַקְּטָמוֹנִים (חֲתָר־אֶרֶךְ) / מירי בן שמחון

נְעֵרָה שְׁחוּרָה עִם חֲטָטִים בְּפָנִים
 עֲלִיזָה אֶלְפִנְדָּרִי
 בְּמִקוֹם שְׁנוּעֵד לְאֲנָשִׁים אַחֲרִים
 מִכְּבֹסֶת אֶת בְּגָדֶיהָ
 5 כְּמִי שְׁעוֹשֶׂה הַטוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים
 אַחַר כֵּן תְּדַיֵּחַ רִצְפָּה
 וְתִתְקַן פְּרָחִים בְּאֶגְרֵטֵל
 הִיא מִתְאַיֶּמָה אֶת צַבֵּעַ הַחֲלָצָה לְחֻצָּאִית
 הִיא לֹא שָׁמָּה עַל הַחֲטָטִים בְּפָנִים
 10 הִיא שָׁמָּה עַל זֶה שְׂכָבָה עָבָה שֶׁל "מִיִּק אֶפֶ" וְלֹא רוֹאִים כָּל כֶּךָ.
 בְּכָלֵל זְכִיּוֹתֶיהָ וְהַצְלָחוֹתֶיהָ לֹא תִלוּיּוֹת בָּזָה
 הִיא מִקְפִּידָה לְמַלֵּא אֶת חוֹבוֹתֶיהָ לְפִי הַסֵּדֶר
 וְאֲמוּנָה הַיֵּטֵב עַל מִי "בְּסֵדֶר" מִי "לֹא בְּסֵדֶר".
 15 מְדִי פֶעַם יֵשׁ לָהּ הַתְּפָרָצִיּוֹת, אֲבָל בְּצִדָּק
 בְּהַתְחַשֵּׁב בְּעֵבֶדָה שְׁכָל כֶּךָ הִרְבָּה אֲנָשִׁים לֹא יוֹדְעִים אִיךָ לְהִתְנַהֵג
 זֶה הַטֵּבֵעַ שְׁלָהּ
 הִיא לֹא סוֹבֶלֶת אֶת כָּל אֱלֹהִים שְׂאוֹמְרִים שְׁטִיּוֹת
 שְׂאִין לָהֶם טַעַם
 20 וְשִׁלָּא שׁוֹמְרִים עַל הַכְּבוֹד שְׁלָהֶם
 אֲמָא שְׁלָהּ מִתָּה מִהִתְקַוֶּה לֵב כְּשֶׁהִיָּתָה קִטְנָה
 וְאֲבָא שְׁלָהּ שְׂרֵת בְּבֵית־סֵפֶר מִמְלַכְתִּי דָתִי עַל יַד הַבַּיִת
 הִיא אוֹהֶבֶת אֶת הָאֵחַ שְׁלָהּ יַעֲקֹב
 שֶׁהִתְקַדַּם בְּחַיִּים
 25 וְהוּא אֲדַמְיִי־סִטְרָטוֹר בְּמַחְלָקַת הַמְּשָׁק שֶׁל הָאוּנִיבֶרְסִיטָה
 אַחֲרָאֵי עַל כֶּךָ וְכֶךָ עוֹבְדִים
 שְׂמִמְבָּלִים אֶת הַמְּשִׁכְרֵת מִיָּדוֹ וְנוֹתְנִים לוֹ כְּבוֹד.

היא פתבגית ומספיקה 120 מלים בדיקה
 העבודה זה הדבר הכי חשוב בשבילה בחיים
 30 כל בקר ב-7:30 בדיוק רואים אותה בתחנה
 (יש לה קביעות וגם הפנסיה שלה מסודרת).
 בשעות הפנויות היא סורגת גובלנים
 שקנתה בעיר העתיקה בשבת.
 אשר מתקשר לפעמים מן המוסד
 35 אבל היא לא מראה לו פנים כל כך
 זה טוב בשביל שידע שהיא רצינית
 ושלא יחשב שהיא תסכים לפני החתנה.
 לפעמים היא יוצאת עם אח שלה יעקב לסרט
 מגלח למשעי ובנעלים מצחצחות
 40 וכל השכונה רואה שהיא מבלה
 והשם שלה נשאר נקי.
 כלם בשכונה יודעים שעליזה היא בחורה ללא רבב
 אומרת "שלוש" ו"מה שלום הילדים"
 יודעת לתפור ויושבת בבית
 45 בחורה רצינית.
 יום יבוא והמזל שלה יבוא גם כן
 יבוא בחור לענן והיא תתחתן
 ותוליד ילדים שיגדלו בעזרת השם
 ויעריכו את האמא שלהם.

הצג את שאיפותיה של עליזה אלפנדרי, והסבר מה אפשר ללמוד על דמותה משאיפות אלה.
 מהי לדעתך עמדתה של המשוררת כלפי שאיפות אלה? נמק והדגם את דברך.

2. לפניך שיר בלי שם (המתחיל במילים "סְלִימָה אֶת דּוֹמְעַת") מאת אמירה הס. קרא את השיר, וענה על השאלה שאחריי.

- בית 1
 סְלִימָה אֶת דּוֹמְעַת שָׁם עֵדִין לֵיד הַפְּרִיז'יָדֵר עִם בְּלוֹק הַקָּרַח עַל
 הָעֵינַיִם שְׁלִי
 זֶה הָיָה בְּצָרִיף הַפַּח
 שׁוּם קוֹסֵם מְאָרֶץ עוֹצוּ לִי לְאֵן לְרוֹץ לֹא בָּא
 מְמַסְמֶרֶת נַפְשִׁי שְׁלֹא תִפְרַח
 עֲמַדְתִּי לֵידָךְ סְלִימָה וְלִילָה בְּמַעֲבָרָה חֲלַף מְעֵלִינוּ כְּמוֹ צֶל כְּבֵד
- בית 2
 יֵשׁ לִילוֹת שְׂזָכְרוֹן קַקְטוּסִים מְעַקְצִים בְּלִשׁוֹן וּבְגוּף
 כִּי אֶכְלָתִי מִפְּרִי דַעַת הַצֶּבֶר
- בית 3
 הוּ רִיחַ נְרִקִיסִים מְשֻׁכָּר
 מוֹשֵׁף רְגְלֵי יָלֵד לְרוֹץ עֵמֶק בְּתוֹךְ בְּצַת נַחַל קִישׁוֹן
 וְזָרִים בְּיָדָיו -
 רִיצַת בְּקָר חֲלוּמָה אֶל לַע הַבְּצוֹת הַמְּרֵהִיב
 הֵקִיצַתְנִי אֶל בְּקָר שְׁכָלוּ שְׂכָר וּשְׁעַת בֵּין שְׁמֹשׁוֹת אֲדִירָה
 חֲפָנָה אֶל תּוֹכִיָּה יִלְדָה קֶלֶת גּוּף נוֹשְׁמַת נוֹף
 פְּרוֹשׁ לְכָל גּוֹלָה אֶל עוֹלָמוֹ.
- בית 4
 הֵייתִי עֲשׂוּיָה מְשִׁי טְהוֹר וּמְלֻמָּה
 וְנַפְשִׁי מְסֻרָּת בְּפֶרֶח מְסֻרָּק שׁוֹלְמִית
- בית 5
 מֵה לָךְ סְלִימָה טָרֵם נוֹלְדָתְךָ נִסְפִית אֶל יָמִים גְּקָשִׁים וְאֶת עוֹדְךָ
 נָצַן מִתְהַפֵּף לְאִשָּׁה בְּעוֹלַת אִישׁ, יִלְדָה יְתוּמָה מְאָב
 וְאִין לָהּ חוֹבֵק. וְרַק אֲנִי נִצְבָּתִי לָךְ מְרַחוֹק עַל שְׁפַת הַיָּאוֹר
 מְאֻסָּפֶת אוֹתָךְ אֶל תּוֹכִי גְרָה אֲסוּפִית
- בית 6
 עֵינֶיךָ כֹּה קְטַנּוֹת וְיוֹקְדוֹת רָגַשׁ סְתוּם
 כְּמוֹ חֵד חֲנִית
 כְּמוֹ יְהִלּוּם מְלֻטָּשׁ
 בֵּין עֵי חֲרָבוֹת שֶׁמְחַתֵּךְ
 עוֹד בְּךָ דְּקָלִים וְעֵסִים הַתְּמָר.

כיצד משולבים בשיר זה תיאורי מצוקה וחוויות מלהיבות ומרגשות? הסבר את התרומה של שילוב זה לבניית

משמעות השיר.

3. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

והגִּירַת הוֹרֵי / יהודה עמיחי

והגִּירַת הוֹרֵי לא נְרַגְעָה בִּי.
 דָּמִי מִמְּשִׁיךְ עֲדִין לְשִׁקְשֵׁק בְּדַפְנוֹתַי
 גַּם אַחַר שֶׁכָּבַר הַנַּח הַכְּלִי עַל מְקוֹמוֹ.
 וְהַגִּירַת הוֹרֵי לא נְרַגְעָה בִּי.
 רוּחוֹת זְמַן רַב עַל אֲבָנִים.
 הָאֲדָמָה שׁוֹכַחַת צִעְדֵי דוֹרְכִים בָּהּ.
 גּוֹרֵל נוֹרָא. קִטְעֵי שִׁיחָה אַחַר חֲצוֹת.
 הַשֶּׁגַּ וְנִסְיָגָה. לִילָה מְזָכִיר וְיוֹם מְשַׁכֵּחַ.
 עֵינַי שֶׁהִסְתַּכְּלוּ זְמַן רַב לְתוֹךְ מְדַבֵּר גְּדוֹל
 וְנִרְגְּעוּ מְעַט. אֲשֶׁה אַחַת. כָּלְלִי מְשַׁחֵק
 שֶׁלֹּא הִסְבִּירוּ לִי הֵיטֵב, חָקֵי כָּאֵב וְכִבְד.
 עוֹד עֵכָשׁוּ לְבִי, בְּקִשֵׁי יִשְׁתַּכַּר
 בְּלֶחֶם אֶהְבֵּתוּ הַיּוֹמִיּוֹמִית. הוֹרֵי בְּמוֹ הַגִּירָתָם.
 עַל אִם הַדְּרֵךְ, בָּהּ אֲנִי תָמִיד יְתוֹם בְּלִי אִם,
 צָעִיר מְדִי בְּשִׁבִיל לְמוֹת, זָקֵן מְדִי לְמִשְׁחָקִים.
 וְעֵיפּוֹת חוֹצֵב וְרִיקְנוֹת הַמַּחְצָבָה בְּגוֹף אַחַד.
 אֲרַכְאוֹלוֹגִיָּה שֶׁל עֵתִיד, בְּתֵי נִכּוֹת
 שֶׁל מָה שֶׁלֹּא הָיָה. וְהַגִּירַת הוֹרֵי
 לֹא נְרַגְעָה בִּי, וּמַעֲמִים מְרִים לְמַדְתִּי
 שְׁפּוֹת מְרוֹת לְמַעַן שְׁתִּיקָתִי
 בֵּין הַבְּתִים, אֲשֶׁר דּוֹמִים לְאֲנִיּוֹת תָּמִיד.
 וְכָבֵר עוֹרְקֵי וְגַם גִּידֵי כֶּסֶבֶד
 שֶׁל חֲבָלִים שֶׁלֹּא אֶתִיר. וְאַחַר־כֵּן
 מוֹתֵי וְסוֹף לְהַגִּירַת הוֹרֵי.

כיצד בא לידי ביטוי בשיר "והגירת הורי" הנושא שלמדת "בין שבר לאיחוי"? לדעתך, מה מודגש יותר בשיר זה, השבר או האיחוי? הסבר והדגם את דבריך.

בתשובתך הבא גם שני אמצעים אומנותיים, והסבר את תרומתם לעיצוב נושא זה.

4. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

ספור על הסבתא / אריה סיון

אתה רוצה לדעת מה היה פה פעם במקום הזה
 לפני הכביש והבתים ואילנות הסרק?
 חול היה פה פעם במקום הזה, חול בתולי
 וסבתך היתה הולכת פה מתחת לשקמה
 וצפרים היו תוקעות מקוריהן בפרי הלא מוגן
 ומציצות מעל ראשה את ציוצי המלחמה הנוראה מכל –
 המלחמה על שטח המחיה.
 וסבתך, עלמה תמה, חשבה לפי תמה
 כי אלו הן סימפוניות מפלאות
 לכבוד השחר הבוקע מחדש,
 אולי אפילו לכבודה.
 וזה הביא אותה להתישב פה, במקום הזה –
 ואת השאר אתה יודע, בודאי.

השיר פותח במילים "אתה רוצה לדעת" ומסתיים בשורה "ואת השאר אתה יודע, בודאי".
 מה נודע לנמען לאורך השיר? הסבר והדגם את דבריך.

5. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

על שתיקתם של התימנים / אהרן אלמוג

אל בית סבי באו תימנים ממחנה יוסף
 ישבו ושתקו
 כשאחד שר השני חכה
 כך גדלתי בין נהמה
 לשתיקה
 עכשו התקינו לאבי טלפון והוא יושב
 ומחכה לצלצול
 שמונים שנה שתק שתקו אבותיו
 עכשו הוא רוצה שיקשיבו לדבריו

האם לדעתך שיר זה הוא שיר מחאה או אפשר לקרוא אותו מנקודות מבט אחרות?
 הסבר והדגם את דבריך.

6. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

מתחת לפני האדמה / אלי אליהו

ומה לעשות שאצלי
הנתוח הצליח ובגדד
מתה. ולא נותרה
אלא המוסיקה שהיה אבי
שומע בתחנות הבושה,
כשהמתין בחניון התת־קרקעי,
לקחת אותי אל צבא העם
בדרךכו לעבודה.

ולא אשכח לעולם
את עצב ידו המגששת
אחר העברית, להחליף מהר,
לפני שיוצאים ועולים
מעל פני האדמה.

כיצד בא לידי ביטוי בשיר "מתחת לפני האדמה" הנושא שלמדת "בין שבר לאיחוי"? לדעתך, מה מודגש יותר בשיר זה השבר או האיחוי? הסבר והדגם את דבריך.
בתשובתך הבא גם שני אמצעים אומנותיים, והסבר את תרומתם לעיצוב נושא זה.

פרק שני — דרמה (40 נקודות)

אם בחרת בפרק זה, ענה על אחת מן השאלות 7-8.

מחזה מודרני

שים לב: בשאלות 7-8 אפשר לענות רק על פי אחד מן המחזות ברשימה שלפניך.

מי מפחד מווירג'יניה וולף / אדוארד אלבי; משרתם של שני אדונים / קרלו גולדוני; מקווה / הדר גלרון;

שבעה / שמואל הספרי; חשיבותה של רצינות / אוסקר ויילד; מסיבת יום הולדת / הרולד פינטר

7. ענה על שני הסעיפים א-ב.

א. אילו ציפיות בנוגע לתוכן המחזה עורר בך שם המחזה שלמדת? האם ציפיות אלה התגשמו? הסבר והדגם

את דברייך. (13 נקודות)

ב. בחר בשניים מן האמצעים הדרמטיים האלה: יסודות קומיים, יסודות טרגיים, קונפליקט, אביזרי במה, דיאלוג, מונולוג, רב שיח, והסבר את תרומתם לבניית משמעות המחזה שלמדת. (27 נקודות)

8. במחזות מודרניים רבים היחסים בין דמויות מאופיינים מצד אחד בקרבה, באינטימיות ובהזדהות, ומצד אחר בניכור,

בריווק ולעיתים אף בהתנכלות.

כיצד מאופיינים היחסים בין דמויות במחזה שלמדת? תאר יחסים אלה, והסבר מה אפשר ללמוד מהם על טבע האדם.

פרק שלישי – ספרי קריאה (40 נקודות)

אם בחרת בפרק זה, ענה על אחת מן השאלות 9-10.

שים לב: בשאלות 9-10 אפשר לענות רק על פי אחד מספרי הקריאה שלפניך.

מישהו לרוץ אתו / דויד גרוסמן; המקרה המוזר של הכלב בשעת לילה / מארק האדון; החברה הגאונה / אלנה פרנטה;

האישה בלבן / וילקי קולינס; סמטת השקדיות בעומריג'אן / דורית רביניאן

9. הסבר והדגם כיצד באים לידי ביטוי צדדים אקטיביים וצדדים פסיביים בדמות מרכזית (או בשתי דמויות מרכזיות) בספר הקריאה שלמדת.

איזה מן הצדדים האלה בדמות (או בדמויות) שכתבת עליה עורר בך הזדהות? הסבר והדגם את דבריך.

10. אילו מחשבות התעוררו בך בעקבות ספר הקריאה שלמדת? הסבר את דבריך, ובסס אותם על עלילת הספר.

בהצלחה!